

KASTEEL d'URSEL MAGAZINE

Driemaandelijkse uitgave van de Provincie Antwerpen/Kasteel d'Ursel, Hingene | 17de jaargang # 64 | februari–maart–april 2021

EEN ITALIAANSE PRINS IN DE GRACHT

Beste Vriend,

Ook in 2021 blijft de coronacrisis bepalend voor het reilen en zeilen in het kasteel. Er zijn nog steeds geen concerten, historische danscursussen, educatieve wandelingen, verhuuren of andere activiteiten mogelijk. Zoals je verderop kan lezen, stellen we ook de tentoonstelling *PRINT&PAINT. 350 jaar bloemen op katoen* uit tot de zomer van 2022, net zoals de volgende editie van de Kasteelfeesten. Intussen draait het Atelier van Antonine op een lager pitje, zolang we in deze vakantiewoning geen grotere families of vriendengroepen kunnen ontvangen.

Nog meer dan vorig jaar richten we onze aandacht op het park. Net zoals in andere provinciedomeinen heeft dat ook in Hingene zijn meerwaarde bewezen

tijdens de periodes van lockdown. Met een klein team proberen we het park zo mooi mogelijk te maken voor alle bezoekers. Maar naast het dagelijkse onderhoud blijven we ook investeren. Na de heraanplant van het Keiligbosquet volgt de aanleg van een bloemrijk grasveld en de plaatsing van tien herinneringsbanken. De heraanleg van de parking is volop bezig en ook de dienstingang in de Edmond Vleminckxstraat wordt de komende tijd onder handen genomen. Zo zullen de putten en de wateroverlast tot het verleden behoren. Tot slot werken we ook aan een alternatief zomerprogramma, dat zoveel mogelijk immuun is voor de wispelturigheden van het virus. Je leest er alles over in het volgende Magazine!

Namens de deputatie,
JAN DE HAES
bevoegd voor toerisme, recreatie- en groendomeinen

COLOFON Kasteel d'Ursel
Wolfgang d'Urselstraat 9
2880 Hingene
www.kasteeldursel.be
T 03 820 60 10
info@kasteeldursel.be
IBAN BE54091018504797
BIC GKCCBEBB

Het magazine van het Kasteel d'Ursel is een uitgave van de deputatie van de provincieraad van Antwerpen:
Cathy Berx, gouverneur-voorzitter,
Luk Lemmens,
Kathleen Helsen,
Jan De Haes &
Ludwig Caluwé, leden
en Danny Toelen, provinciegriffier

Jaargang 17, nummer 64,
februari-maart-april 2021

Redactie: Koen De Vlieger-De Wilde en Veerle Moens,
met medewerking van Marcel De Cock en
Léopold d'Ursel

Vormgeving: Frederik Hulstaert

Druk: Antilope De Bie Printing, Duffel

Oplage: 5.100 exemplaren

Dit magazine werd gedrukt op milieuvriendelijk
papier met FSC[®]-certificaat en verpakt in
milieuvriendelijke folie.

ISSN 1781-4464

KASTEEL d'URSEL MAGAZINE

Blijf op de hoogte

Neem een gratis abonnement op dit Magazine via info@kasteeldursel.be of schrijf je in voor onze digitale nieuwsbrief via www.kasteeldursel.be. Zo krijg je automatisch de digitale versie van dit Magazine. Op onze website vind je ook alle Magazines die sinds 2005 zijn verschenen.

Kasteelheer voor één dag

Huur het kasteel en nodig je gasten uit in een schitterend kader. Tarieven en voorwaarden vind je op www.kasteeldursel.be.

Steun het kasteel

Dankzij onze projectrekening bij de Koning Boudewijnstichting is een gift aan het kasteel fiscaal aftrekbaar (vanaf 40 euro). Wil je helpen bij de verdere verfraaiing, de inrichting en het onderhoud van het kasteel en het park? Stort dan jouw gift op rekening BE10 0000 0000 0404 (BIC: BPOTBEB1) van de Koning Boudewijnstichting met als gestructureerde mededeling 128/3297/00095. Alvast hartelijk dank!

In memoriam José Walravens

In december overleed José Walravens op 99-jarige leeftijd. Ze was de laatste in een eeuwenlange rij van bedienden. Samen met haar man Bill Davis kwam ze begin jaren 1960 in dienst bij Henri, achtste hertog d'Ursel, die toen in Ninove woonde. Hij werkte als butler, zij zorgde voor de keuken en het onderhoud. In de zomer van 1966 volgden ze de hertog naar Hingene en in 1973, na de verkoop van het kasteel, naar De Panne.

In 2009, vijfendertig jaar later, mochten we haar opnieuw verwelkomen. Samen met haar familie bracht ze toen een hartverwarmend bezoek. 'Ik heb hier graag gewoond', zei José, en ze vertelde honderduit over haar tijd in het kasteel. Over hertog Henri, 'a real gentleman', maar ook een beetje verlegen en verstrooid. Of over zijn zonen, echte kwajongens. En natuurlijk over die keer dat ze de oude kostuums van de zolder had gehaald om met vrienden te poseren in de salon en de vestibule. Het leverde een mooi interview op, dat je nog eens kan nalezen in *Kasteel d'Ursel Magazine* nr. 19 of op www.kasteeldursel.be, ter ere van José.

Butler Bill Davis en José Walravens in de grote salon, eind jaren 1960

De catalogus van de hertog

Van 1 tot 18 mei 1959 organiseerde de heemkring 'Die Swane' een tentoonstelling in het voormalig gasthof 'De Oude Ketel' in Heist-op-den-Berg. Naast privaat kunstbezit uit de streek en kerkelijke schatten uit de oude parochiën van het land van Heist werden er ook 'merkwaardigheden en geschilderde portretten' getoond uit het familiebezit van de hertogen d'Ursel, de vroegere heren van Heist.

Volgens de catalogus leende Henri, achtste hertog d'Ursel, twaalf meubels, negentien stuks Chinees porselein en zeventien familieportretten, allemaal afkomstig uit het kasteel van Hingene. We weten dat heel precies, omdat we onlangs van iemand uit Hingene een exemplaar van deze catalogus hebben gekregen. Alle hertogelijke bruiklenen zijn er zorgvuldig in aangeduid. Was dit het persoonlijke exemplaar van de hertog? In het boekje zaten alleszins twee uitnodigingen waarop de naam 'Le Duc d'Ursel' met typmachineletters was ingevuld. De eerste kaart nodigde hem uit voor de academische zitting, de toekenning van zijn ereburgerschap en de opening van de tentoonstelling. Op de tweede kaart staat (in het Frans): 'De burgemeester van Heist-op-den-Berg heeft de eer om

de hertog d'Ursel uit te nodigen voor het diner, dat hij aanbiedt op 30 april 1959 om 18 uur, ter ere van hertog Henri d'Ursel.'

De Heistse heemkring heeft het plechtige bezoek van de hertog ook gefilmd. We zien hem tijdens de toespraken, wanneer hij het gulden boek tekent en wandelt naar de tentoonstellingsruimten. De hertog wordt vergezeld door zijn zus Hedwige, markiezin de Maupeou, en zijn zoon en opvolger Antonin. Samen met de gemeentelijke hoogwaardigheidsbekleders verschijnen ook enkele andere familieleden kortstondig in beeld, zoals Raphael de Maupeou en de graven Ferdinand en Elie d'Ursel.

Ook enkele van de portretten werden gefilmd. Op zich niets bijzonders, ware het niet dat drie van hen in de nacht van 7 op 8 februari 1972 verdwenen uit de vestibule van het kasteel. De zware vergulde lijsten lieten de dieven ter plaatse. Het filmpje bevestigt wat we al weten van oude foto's: de portretten van Jean-Charles met zijn kanten kraag (1590–1623), de geharnaste Charles (1715–1775) en François met zijn fijne snorretje (1626–1696) waren prachtig. Wil je hen ook zien? Surf dan naar www.kasteeldursel.be.

© Piet De Kerguelen | Toerisme Vlaanderen

De kastelen van de Schelde

Kasteel van Marnix de Sainte Aldegonde (Bornem)

Achter de schermen levert Toerisme Vlaanderen al enkele jaren grote inspanningen om Vlaamse en buitenlandse toeristen te laten kennismaken met de troeven van de Scheldevallei. Eén daarvan zijn de vele kastelen die de regio rijk is.

Tom Wezenbeek

Kristoffel Raes

‘De voorbije tientallen jaren is er meer en meer samenwerking in de Scheldevallei tussen Antwerpen en Gent’, vertellen projectcoördinator Tom Wezenbeek en projectleider Kristoffel Raes. ‘Het Sigma-plan is de grote trekker. Met dit plan wil de overheid Vlaanderen beschermen tegen overstromingen. Tegelijkertijd wordt er ook nieuwe natuur gecreëerd. Daarnaast ontstonden in de loop van de jaren Toerisme Scheldeland en het Regionaal Landschap Schelde-Durme. Dit Regionaal Landschap voelde aan dat het tijd was om deze groeiende samenwerking verder aan te zwengelen. Daarom werden de projecten *Rivierpark Scheldevallei* en *Van Steen tot Steen langs de Schelde* boven de doopvont gehouden.’

‘Dit laatste project dankt zijn naam aan het Gravensteen in Gent en het Steen in Antwerpen. Ertussen – in de Scheldevallei –

liggen heel wat schitterende kastelen die als stapstenen kunnen dienen. Vier van deze kastelen werden uitgekozen om open te stellen voor bezoekers. Naast kasteel d’Ursel, waar er al een uitstekend aanbod is, wordt er geïnvesteerd in een publieksaanbod in de kastelen van Wissekerke (Kruikebeke), Marnix de Sainte Aldegonde (Bornem) en Laarne. Daarnaast werken we ook samen met de stad Dendermonde waar lang geleden een indrukwekkend kasteel stond.’

‘De bedoeling is om in te zetten op een verbetering of ontwikkeling van het bezoekersaanbod, zoals het onthaal, de beleving of de link met de omgeving. De kastelen en de steden Dendermonde, Gent en Antwerpen zijn een attractiepool op zich, maar ze zijn ook poorten tot de natuur en de open ruimte in de Scheldevallei. De natuur is onder impuls

© Bram Eeuwout | Toerisme Oost-Vlaanderen

Kasteel van Laarne

van het Sigmaplan stevig aan het herop-
leven. Mocht je vandaag ontwaken uit
een dertigjarige winterslaap, dan zou je
de vallei niet meer herkennen. Er zijn
prachtige slikken en schorren en je kan er
onder andere reeën, otters, bevers, aren-
den, blauwborsten en meivissen spotten.
Daarom ambiëren we volgend jaar zelfs
een kandidatuur om het label ‘Nationaal
Park Scheldevallei’ te verkrijgen.’

‘*Van Steen tot Steen langs de Schelde* is een
initiatief van *Rivierpark Scheldevallei* in
de schoot van het Regionaal Landschap
Schelde-Durme. Toerisme Vlaanderen
steunt dit project met een stevige sub-
sidie maar ook vanuit een visie over het
toeristisch belang van de Scheldevallei,
zeker in relatie tot de steden Antwerpen
en Gent. Maar het is een project met vele
vaders en moeders, te beginnen uiteraard
met de eigenaars van de kastelen: graaf

de Marnix, de gemeente Kruibeke, de
stad Dendermonde, de vzw Historische
Woonsteden en de Provincie Antwerpen.
Zonder hun enthousiasme zouden we
nergens staan.’

‘Elke partner draagt zelf bij tot de reali-
satie. Dit getuigt van durf en onderne-
mingszin. Toerisme Vlaanderen gaf ons
onontbeerlijke financiële steun. In de
beleidsnota van minister Zuhair De-
mir staat ons project vermeld als een
voorbeeld van synergie tussen toerisme,
erfgoed en natuur. Maar om deze kastelen
in de toekomst open te houden, hopen
we vooral veel bezoekers aan te trekken
die ook regelmatig terugkomen. Niet
alleen omdat ze hiermee geld in het laatje
brengen, maar vooral omdat het enthousiasme van bezoekers de energie geeft om
te blijven doorgaan.’

‘Op de meeste plekken moet de schop nog
in de grond, maar achter de schermen
zitten we al met vele partners rond de
tekentafels. Een uitzondering is het
kasteel van Laarne waar al een groot deel
van de plannen is gerealiseerd. Je kan er
sinds deze zomer met een *movieguide* het
verhaal van de heksenvervolgingen volgen.
Ook het kasteel zelf werd mooier aange-
kleed. De eerste reacties van bezoekers zijn
enthousiast en tijdens de zomer mochten
we duizend bezoekers per maand ontvan-
gen. Hopelijk is hiermee de trend gezet.’

‘Ook in de andere kastelen zijn sterke ver-
halen te vinden. In het kasteel van Bornem
willen we inzetten op de duizendjarige
geschiedenis van Bornem met een focus
op Philips de Marnix, Pedro Coloma en
Bruegel. Zij leefden in dezelfde spannende
tijd met de val van Antwerpen, waar Philips
de Marnix burgemeester was en Pedro

Kasteel van Wissekerke (Kruibeke)

Coloma als Spanjaard mee de poorten belegerde. En er was Bruegel die met zijn schilderijen en prenten alles becommentarieerde. In Wissekerke zal je in het spoor van kasteelvrouw Zoë de Feltz lopen. Zij leefde begin 19de eeuw aan het hof van zowel Napoleon, Willem I als Leopold I. Deze verhalen willen we op een hedendaagse manier laten beleven, zowel binnen de muren van de kastelen als in de omgeving met familiewandelingen, een uitkijktoren, belevingscentra en digitale ontsluiting ...'

'Kasteel d'Ursel is als provinciaal domein een buitenbeentje in het project omdat er al een sterke publiekswerking is. Het kasteel stelt zijn deuren open tijdens groepsbezoeken, verhuren, evenementen en tentoonstellingen. De geschiedenis van het kasteel en zijn bewoners wordt hiermee al verteld en dat zal zo blijven. In het kader van ons project zullen we daarom

inzetten op een betere toegankelijkheid en beleving van het park. Dit voorjaar wordt de parking heraangelegd, later komen er nog nieuwe parkplannen en een onthaalpaviljoen in het poortgebouw. We bekijken ook hoe we parkbezoekers meer informatie kunnen bieden tijdens hun wandeling, bijvoorbeeld via hun smartphone', besluiten Tom Wezenbeek en Kristoffel Raes.

Bij de herinrichting van de parking zal het hemelwater maximaal worden afgevoerd naar de walgracht. Er komt een efficiëntere indeling in parkeervakken en zes vakken voor mindervalide bestuurders. Het geheel krijgt een groener karakter door zoveel mogelijk gebruik te maken van verhard gras. Door de bestaande parking 1,5 meter uit te breiden naar het noorden en 7,7 meter naar het westen wordt het aantal parkeerplaatsen

verhoogd van 40 naar 60. Langs de randen van de parking schermt een struikengordel de auto's visueel af van de rest van het park. Ten westen van de parking worden ook 13 nieuwe solitaire bomen geplant.

De infrastructuurwerken worden voltooid in het voorjaar van 2021, maar de struiken en bomen kunnen pas worden geplant in het daaropvolgende plantseizoen (november 2021). Dat is in elk geval nog ruim op tijd voor de feestelijke opening van de kastelen van de Schelde in de (hopelijk coronavrije) zomer van 2022 ... ■

VEERLE MOENS
Kasteel d'Ursel

www.rivierparkscheldevallei.be
www.kastelenvandeschelde.be

Portret van een onbekende man met knijpbrilletje door Antonine de Mun, zesde hertogin d'Ursel (1920)

Het knijpbrilletje dat werd gevonden in het kasteel

Een Italiaanse prins in de gracht

Kort na het verschijnen van het vorige Magazine stuurde Jos Merckx uit Hingene een mailtje: 'Ik ben in het bezit van een knijpbrilletje dat ik zowat vijftig jaar geleden gevonden heb in het kasteel en ik ben bereid om dit terug te schenken.' Het was het begin van een interessante speurtocht.

In zijn tuin en van op enige afstand doet Jos zijn verhaal: 'Ik heb jaren voor de Bornemse groendienst gewerkt en zorgde mee voor het onderhoud van het park van het kasteel, dat toen eigendom was van de gemeente. Met onze ploegbaas Charel Van Acoleyen moest ik een keer duiven gaan vangen in het kasteel. Tussen een hoop rommel zag ik dit knijpbrilletje liggen. Ik heb het meegenomen en altijd

proper bewaard. Iedere keer dat ik iets las over een nieuwe schenking aan het kasteel zei ik tegen mijn vrouw dat ik het brilletje ook eens moest teruggeven. Bij deze dus.'

Een knijpbril of pince-nez is een soort bril zonder benen die op de neus kan worden vastgeknepen. Het exemplaar uit het kasteel heeft links onderaan een haakje waaraan vroeger een ketting hing. De glazen zitten in een montuur en zijn verbonden met een verende brug, een stijl die pas na 1900 populair werd. De glazen zijn niet op sterkte, maar ze hebben wel een lichtgele kleur. Was het een zonnebril? Of moesten de gele glazen het gemakkelijker maken om te lezen in een slecht verlichte kamer?

Het is een onmogelijke zaak om te achterhalen wie er met dit brilletje op de neus

van de Hingense zomerzon of de kasteelbibliotheek kwam genieten. Tenzij we geluk hebben ... In 1920 schilderde Antonine de Mun, zesde hertogin d'Ursel, een klein portretje van een grijzende man met een indrukwekkende snor, een grote neus en op die neus ... een knijpbrilletje dat toch wel erg doet denken aan het teruggevonden exemplaar. Antonine signeerde haar werk, maar ze noteerde niet wie er voor haar poseerde. Misschien is het graaf Léo d'Ursel (1867–1934), de jongere broer van haar overleden echtgenoot Joseph. Het portret lijkt wel wat op foto's van de man. Hij maakte een mooie diplomatieke carrière en was sinds 1919 Belgisch ambassadeur bij de Heilige Stoel in Rome. In 1921 was hij daardoor gedurende een jaar ambtshalve lid van het erecomité van *Les Amitiés italiennes*, een socioculturele vriendschapsvereniging tussen België en Italië.

En dat brengt ons naadloos terug naar de tuin van Jos. 'Ik heb nog iets liggen dat uit het park komt', zegt hij terwijl hij een bronzen medaille van ongeveer 7 centimeter diameter op tafel legt. Op de ene zijde lezen we een horizontaal geschikte tekst op een effen veld: 'LES. AMITIES/ ITALIENNES/ A.SON.EXCELLENCE/ LE.PRINCE.RUSPOLI/ DI.POGGIO.SUASA/ AMBASSADEUR.D' ITALIE/ A.BRUXELLES/ 1919-1924'. De andere zijde toont een portretkop met profiel naar rechts. Het opschrift luidt: 'DON.MARIO.RVSPOLI-PRINCIPE.DI.POGGIO.SVASA'. Links in het veld, ter hoogte van de nek van don Mario, staat 'JUL LAGAE', de signatuur van de Belgische beeldhouwer Jules Lagae (1862-1931) die een groot aantal borstbeelden, standbeelden, monumenten en medailles realiseerde.

'Ik heb deze medaille gevonden in de Bovenbroekweg in Hingene', vertelt Jos. 'We gingen daar grond scheppen voor onze *hovenierderij*, want er lag een grote berg vruchtbaar slib dat in de jaren 1970 uit de achterste walgracht van het park was gebaggerd. Die grond zat vol met munitie en stukken van geweren uit de Tweede Wereldoorlog. Ik was van plan om de medaille nog wat bij te houden, maar ze is beter af bij jullie, dus neem ze maar mee. Ik ben wel benieuwd om er meer over te weten, dus hopelijk vinden jullie nog meer informatie.'

Don Mario Ruspoli, tweede prins van Poggio-Suasa (1867-1963), was inderdaad Italiaans ambassadeur in Brussel van 1919 tot 1924. Hij stamde uit een aristocratische Romeinse familie en hij vertegenwoordigde zijn land in New York voordat hij naar België kwam. Daar maakte hij al snel kennis met de familie d'Ursel. 'In Brussel speelden de diplomaten een belangrijke rol in de *société*,' schrijft Hedwige, de dochter van Robert, zevende hertog d'Ursel, in haar memoires. 'We zagen hen dikwijls en haastten ons om nieuwkomers te ontvangen. Het was een welkome afwisseling in de mondaine routine en over het algemeen deden de diplomaten erg hun

Voor- en achterzijde van de medaille met de portretkop van Mario Ruspoli (1925)

best voor hun recepties. De elegantste waren zonder twijfel die van de Ruspoli's op de Italiaanse ambassade, waar het kader er zich prachtig toe leende. Gelukkig bleven ze lang op post.'

Het is niet toevallig dat Hedwige in het meervoud over de Ruspoli's schrijft. Don Mario was gehuwd met Palma de Talleyrand en samen hadden ze vijf zonen: Costantino, Marescotti, Edmondo, Emanuele en Carlo Maurizio. Naar eigen zeggen wilden ze allemaal trouwen met Hedwige, die schreef: 'De vijf Ruspoli's maakten me het hof, aangespoord door hun moeder en grootmoeder, maar hoewel ik veel van hen hield, wilde ik met geen van hen trouwen.'

De vermeende aanbidders kwamen af en toe ook op bezoek in Hingene. Op 16 juli 1922 schreef de 22-jarige Emanuele Ruspoli zijn naam in het gulden boek van Louise d'Ursel, een achternicht van Hedwige. Hij was in het gezelschap van Frances Phipps, de vrouw van de Britse ambassadeur, en drie leden van de Argentijnse familie Naon. Twee weken later waren de Naons en Emanuele opnieuw van de partij, samen met zijn moeder Palma de Talleyrand en twee oudere broers, de 30-jarige Marescotti en de 27-jarige Edmondo. Op 20 oktober van datzelfde jaar vinden we de namen van Palma de Talleyrand en haar Amerikaanse moeder Elizabeth Beers-Curtis de Talleyrand-Périgord. Ook in de zomer van 1923

tekenden moeder Palma en drie zonen, Marescotti, Edmondo en Carlo Maurizio, present. De oudste, Costantino, was op dat moment verloofd met een andere Brusselse gravin, Elisabeth van der Noot d'Assche, met wie hij eind december 1923 zou trouwen.

In 1924 liep de ambtstermijn van ambassadeur Ruspoli ten einde. Om dat te vieren, nam *Les Amitiés italiennes* het initiatief om een medaille te laten slaan. 'Deze vereniging werd na de Eerste Wereldoorlog opgericht om de artistieke banden tussen België en Italië aan te halen', zegt Ines Sanchez Cienfuegos, die aan de *Université catholique de Louvain* een masterscriptie maakte over dit onderwerp. 'De bezieler en voorzitter van de vereniging was museumconservator Hippolyte Fierens-Gevaert (1870-1926), maar ik heb vooral het archief onderzocht van zijn assistent en secretaris van de vereniging, Pierre Bautier (1881-1962). Daarin vond ik meer informatie over de realisatie en de verspreiding van de Ruspoli-medaille.'

'In de eerste aankondiging nodigde *Les Amitiés italiennes* alle vrienden en bewonderaars van de ambassadeur uit om hun bijdrage van 75 frank naar de hoofdzetel van de vereniging te sturen. In totaal ontving ze 67 individuele bestellingen van onder andere bestuursleden van *Les Amitiés italiennes*, diplomaten op de Italiaanse ambassade, de ambassadeurs

van Spanje en Japan, enkele Belgische ministers, burgemeesters en schepenen en allerlei liefhebbers uit de Brusselse bourgeoisie. Ook de hertog d'Ursel, vermeld als senator, en de graaf d'Assche, de schoonvader van Costantino Ruspoli, staan op de lijst.

'De conservator van het Penningkabinet van de Koninklijke Bibliotheek regelde een groepsaankoop van twintig medailles bestemd voor verzamelaars in Engeland en de Verenigde Staten. In totaal werden er dus 87 medailles geslagen door de firma Fonson. De naam van Léo d'Ursel staat niet tussen de inschrijvers. Hij was in het beschermcomité van *Les Amitiés italiennes* opgevolgd door de nieuwe ambassadeur bij het Vaticaan, Eugène Beyens. Ook die bestelde trouwens geen medaille.'

'Er was nog een probleempje met de levering van het exemplaar van de hertog', vult Ines Sanchez aan. 'In januari 1925 schrijft Pierre Bautier een brief naar Robert d'Ursel waarin hij bevestigt dat hij de betaling persoonlijk heeft ontvangen. Hij belooft na te vragen of de medaille al geleverd is en zo nee, wanneer dat zal gebeuren.' Blijkbaar liep het bijna honderd jaar geleden ook al eens mis met bestellingen per brief en leveringen aan huis. Uiteindelijk is de medaille bij de hertog terechtgekomen en moet hij ze hebben meegenomen naar Hingene. Dan blijft enkel nog de vraag hoe het stuk in de achterste walgracht terecht is gekomen. Heeft iemand ze in zijn zak gestoken en is ze er tijdens een boottochtje per ongeluk uit gevallen? Of is ze opzettelijk in het water gegooid?

Een hypothese. We kunnen veronderstellen dat *Les Amitiés italiennes* in de jaren 1930 in fascistisch vaarwater terecht is gekomen en we weten dat drie broers Ruspoli in het leger van Mussolini dienden, als paracommando's en gevechtspiloot. Tot slot heeft het kasteel erg geleden onder de Duitse bezetting tussen 1940 en 1945. Misschien associeerde de hertog of een ander familielid dit alles met de medaille van Mario

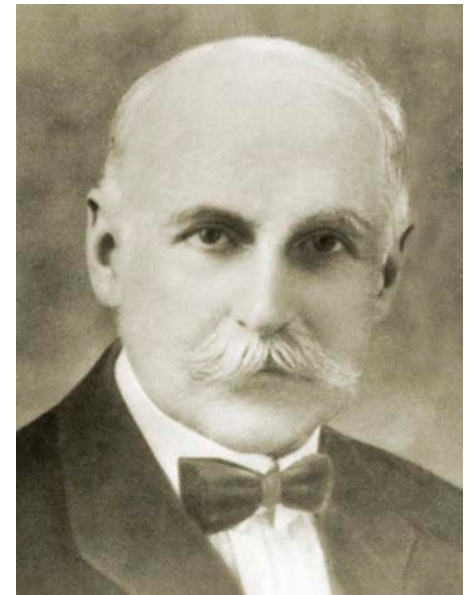
Ruspoli en mikte ze daarom met een grote boog in de water? '*Les Amitiés italiennes* onderhield inderdaad banden met het Italiaanse regime, ook onder Mussolini', zegt Ines Sanchez. 'Toch ging het boven alles om een culturele en artistieke vereniging, zonder politieke intenties. Het lijkt dat ze nooit een standpunt heeft ingenomen voor of tegen het fascisme. Sommige bestuursleden hadden zeker fascistische sympathieën, maar anderen waren tegen de bezetting of sloten zich aan bij het verzet. Ik kan dus zeker niet zeggen dat de organisatie pro-fascistisch was.'

Ook Baudouin d'Ursel, de historicus van zijn familie, vindt de hypothese maar weinig plausibel. 'Het is niet omdat de Ruspoli's vochten voor hun land, dat ze ook fervente medestanders waren van Mussolini. En zelfs als ze dat waren, zou het me erg verwonderen dat iemand zich op deze manier van de medaille zou hebben ontdaan. Dat gezegd zijnde, heb ik nog een kleine aanvulling bij het verhaal. Nadat Costantino Ruspoli in 1942 was gesneuveld in de Tweede Slag bij El-Alamein, bleef zijn weduwe Elisabeth d'Assche in Brussel wonen. Ze werd de maîtresse van de Duitse militaire gouverneur Alexander von Falkenhausen. Mijn moeder deed een beroep op haar om mijn vader Gérard te redden die wegens verzetsdaden ter dood was veroordeeld. Met een grote vastberadenheid en energie heeft mijn moeder het halve land afgereden, vooral per fiets, om een groot aantal mensen aan te spreken die een beetje invloed konden uitoefenen: koning Leopold, koningin Elisabeth, de kardinaal en – via Maria naar Jezus – Elisabeth Ruspoli, terwijl er tegelijk een gratieverzoek naar generaal Falkenhausen werd gestuurd. Al deze interventies hebben ervoor gezorgd dat een van de rechters de doodstraf niet wilde ondertekenen, ongetwijfeld op aansturen van Falkenhausen. De straf werd omgezet in vier jaar dwangarbeid in een fort in Duitsland. Mijn vader was dus tijdelijk gered, maar hij heeft de ellende en de ontberingen die hem werden aangedaan helaas niet overleefd.'

Als niemand van de familie d'Ursel een reden had om de medaille in het water te gooien, dan moeten we het misschien gaan zoeken bij de Duitse soldaten die tussen 1940 en 1945 in het kasteel verbleven. In zijn oorlogsdagboek schreef Robert d'Ursel dat ze zijn bureau overhoop hadden gehaald en alle kasten en dozen hadden doorzocht. Hadden ze de bronzen medaille gestolen om er munitie van te maken, maar is ze uiteindelijk ongeschonden – samen met een heleboel kogels, granaten, geweren en pistolen – in de achterste walgracht gedumpt? Of zoals de gebroeders Ruspoli het zouden zeggen: *se non è vero, è ben trovato* ... ■

KOEN DE VLIAGER-DE WILDE
Kasteel d'Ursel

ps: ook de identificatie van het portret als Léo d'Ursel zou wel eens *ben trovato* kunnen zijn. Zijn achterkleinzoon Bernard liet net voor het ter perse gaan weten dat het portret 'iemand anders is dan mijn overgrootvader'. De meegestuurde foto uit 1919 toont inderdaad een jonger, voller gelaat zonder bril. En zo blijft het dus een portret van een onbekende man met knijpbrilletje.

Léo d'Ursel, als ambassadeur bij de Heilige Stoel in 1919

BROUWERIJ SCALDIS

César Van Kerckhoven, zijn echtgenote Maria Carolina Stas en hun vier kinderen omringd door het personeel van brouwerij Scaldis (rond 1900). Later zullen ook Willem (met de hond) en Arnold (met de duivenmand) in het bedrijf stappen. © Vereniging voor Heemkunde in Klein-Brabant

Van 1877 tot 1962 brouwde de familie Van Kerckhoven bier op een boogscheut van het park. Nadien kwam er een drankenhandel en binnenkort krijgt het industrieel erfgoed een nieuwe toekomst als woonsite.

Danny Polfliet laat er in zijn boek *Leven in de brouwerij* geen twijfel over bestaan: in Hingene en zijn buurdorpen heerste er de voorbije eeuwen een ware biercultuur. 'Er waren tientallen herbergen en meerdere brouwerijen actief. Een van de bekendste was brouwerij De Schelde in de Wolfgang d'Urselstraat, recht tegenover de moestuin, de orangerie en de serres van de familie d'Ursel. Op die plek was het beste bronwater te vinden. Brouwerij De Schelde werd in 1877

opgericht door César Van Kerckhoven (1847–1928). Hij investeerde meteen in moderne machines, zoals een horizontale stoomketel en een Bollinckx stoommachine van 75 pk. Zoals gebruikelijk in die tijd brouwde hij vooral bieren van hoge gisting.'

'Na de Eerste Wereldoorlog stapten de zonen van César in het bedrijf, waarvan de naam wordt gelatiniseerd tot Scaldis omdat verzekeringsmaatschappij De Schelde er een patent op had genomen. Willem (1889–1972) en Arnold Van Kerckhoven (1890–1927) lieten de brouwerij herinrichten voor de productie van laaggegistete bieren, die meer in de smaak vielen bij het publiek. In de provincie Antwerpen was Scaldis nog maar de tweede brouwerij die de overschakeling maakte, want het vergde zware investeringen in geïsoleerde gisting- en lagerkelders, koelmachines, compres-

soren en andere apparatuur. Het eerste bier van lage gisting was Bock, maar de doorbraak kwam er enkele jaren later met Rex, het paradepaardje van de brouwerij. Op de Wereldtentoonstelling van 1935 in Antwerpen waren er twee cafés die alleen maar Rex schonken en tot aan de Tweede Wereldoorlog leverde Scaldis het bier aan meer dan driehonderd Antwerpse cafés en restaurants. Een tiental eigen vrachtwagens zorgde voor de verdeling.'

'In 1930 had Willem Van Kerckhoven een nieuwe brouwzaal met drie roodkoperen ketels laten installeren. Een jaar later financierde hij ook de aanleg van een riolering voor het afvalwater van de brouwerij. Het werd onder het dorpscentrum, de Edmond Vleminckxstraat en de Notelaerdreef geleid en daar in de Schelde gepompt. De gemeente betaalde een jaarlijks huurgeld om het afvalwater van enkele straten mee af te voeren

langs deze riolering. In 1935 en 1936 moderniseerde hij de machinekamer met een nieuwe stoommachine en een ammoniakcompressor. Dankzij de alternator die was verbonden met de stoommachine produceerde de brouwerij haar eigen elektriciteit. In 1937 volgde de lancering van Welta, in de stijl van de Duitse en Deense bieren.’

‘Kort na de Tweede Wereldoorlog deed de derde generatie haar intrede. Cesar (1915–1996) en Omer (1918–1998) waren de zonen van Willem, Arnold junior (1926–1994) was de zoon van de jonggestorven Arnold senior. Willem behield de algemene leiding, Cesar specialiseerde zich als brouwingenieur, Omer en Arnold werkten in de commerciële dienst. Mede dankzij de Britse bezettingsmacht in West-Duitsland vond de brouwerij daar een nieuwe afzetmarkt voor het Rex-bier. De vraag werd uiteindelijk zo groot, dat het niet alleen in flessen en vaten werd vervoerd, maar ook per trein in tankwagens die ter plaatse werden afgevuld. Het grote volume zorgde echter niet voor veel winst. Vanaf de jaren 1950 kreeg Scaldis het ook moeilijk op de binnenlandse markt. Het bierversbruik verminderde en de grote pilsproducenten zorgden voor concurrentie.’

‘De familie Van Kerckhoven probeerde mee te gaan in de schaalvergroting, door nieuwe klanten te zoeken en in 1952 nog een nieuwe bottelarij te installeren. Tegelijk gingen ze ook opnieuw bieren van hoge gisting produceren, zoals Oud Brussel, Pale Ale en het eindejaarsbier Christmas. Het mocht niet baten. Begin jaren 1960 konden veel kleine en middelgrote brouwerijen de blijvende investeringen niet meer opbrengen. Karel Van Kerckhoven, de broer van Arnold, was jurist en leidde de overnamegesprekken met de Leuvense brouwerij Artois in goede banen. Op 15 juni 1962 werd het laatste Rex-bier gebrouwen en op 1 september – uitgerekend op Hingene kermis – vervingen de producten van Stella Artois de vertrouwde plaatselijke bieren. De voormalige brouwerij werd onmiddellijk volledig ontmanteld. Om de brouwinstallaties en de bottelarij te verwijderen, moest zelfs een deel van de muren worden afgebroken. Ook de twee grote schouwen

werden gesloopt en de riolering met pompinstallatie werd verkocht aan de gemeente.’ Na de stopzetting van de brouwactiviteiten startte Omer Van Kerckhoven met een drankenhandel. Een deel van de oude gebouwen werd gebruikt als opslagplaats. In 1972 kon hij het vastgoed terugkopen van Artois en in 1978 zette zijn zoon Marc het bedrijf verder. ‘Het familiebedrijf werd gesticht door mijn overgrootvader’, zegt Marc Van Kerckhoven. ‘Ik ben ondertussen de vierde generatie. Ik was al lang van plan om op mijn 65ste de drankenhandel te verkopen en liefst ook de oude brouwerijgebouwen een nieuwe bestemming te geven. Ik kwam in contact met vastgoedpromotor Yannick Meys en binnen de kortste keren stelde hij mij een schitterend project voor. Na de goedkeuring door het gemeentebestuur en het Agentschap voor Onroerend Erfgoed heb ik mijn bedrijf te koop gezet. Er waren vier brouwerijen kandidaat en na anderhalf jaar onderhandelen heb ik mijn vennootschap verkocht aan Alken-Maes (Heineken). Op 2 maart 2020, net voor de uitbraak van de coronacrisis, hebben ze al mijn horecapanden in huur genomen. Een beter periode om definitief te stoppen had ik nooit kunnen dromen’, besluit Marc Van Kerckhoven.

‘We bekeken eerst en vooral welke delen van het complex we konden behouden’, zegt Yannick Meys. ‘De gevel is niet beschermd, maar we gaan hem wel bewaren omdat hij een grote symbolische waarde heeft voor het dorp. Ook de brouwerijtoren hadden we graag laten staan, maar hij is in te slechte staat. De achterkant van het gebouw staat immers al meer dan vijftig jaar leeg en is volledig overwoekerd door groen. De klimplanten houden het geheel nog net recht. We gaan de bouwvallige brouwerijtoren afbreken, de bakstenen op de site zelf reinigen en de toren opnieuw opbouwen zoals hij was. De oude bottelarij, die als laatste werd aangebouwd en nog in goede staat is, zal worden gerenoveerd. Alles samen plannen we op de site 22 appartementen. In de binnentuin willen we graag een grote brouwketel plaatsen, als knipoog naar het verleden. We realiseren ook een ondergrondse parkeergarage voor

Visualisatie van het herbestemmingsproject

de bewoners, want we willen vermijden dat de parkeerdruk op straat toeneemt’, besluit Yannick Meys.

Tijdens de grondwerken zal het bemalingswater via een tijdelijke leiding onder de rijweg naar de walgrachten van het kasteeldomein worden geleid. Later kan ook het regenwater van de daken langs die weg worden opgevangen. ‘Dat is een eerste stap in de goede richting’, zegt Nicole Van Praet, schepen van waterbeleid in Bornem. ‘Het is onze ambitie om op termijn het hemelwater van de andere gebouwen in de straat, waaronder de supermarkt, het oud gemeentehuis en de Sint-Stefanuskerk, af te leiden naar de walgracht. Omdat dat bij hevige regenval over grote hoeveelheden gaat, kan dat niet via de tijdelijke leiding gebeuren, maar zijn er echte rioleringswerken nodig.’

‘We hebben de eerste stap al gezet’, zegt provinciaal gedeputeerde Jan De Haes. Hij is zowel bevoegd voor waterbeleid als voor het kasteel. ‘Bij de heraanleg van de parking is er een grote betonnen buis gelegd tussen de walgracht en de openbare weg, waar de gemeente kan op aansluiten. Als provincie willen we mee bouwen aan een klimaatrobuuste leefomgeving en het bufferen van hemelwater past daar perfect in.’ In 1931 nam brouwerij Scaldis het initiatief om het afvalwater van het halve dorp in de Schelde te lozen. Bijna honderd jaar later is de herbestemming van de brouwerij de aanleiding om afval- en hemelwater verder te scheiden en het regenwater op te vangen in de walgrachten van het park. *Tempora mutantur, of hoe de tijden veranderen ...* ■

KOEN DE VLEGER-DE WILDE
Kasteel d'Ursel

‘Het huis trilde op zijn grondvesten’

In het voorjaar van 2020 schreef graaf Léopold d’Ursel (1942) zijn herinneringen als architect, reiziger, levensgenieter, echtgenoot en vader van twee zonen. Voor dit Magazine selecteerde hij de passages over zijn tijd in de oude stadsresidentie van zijn familie in Brussel – het hôtel d’Ursel – en het kasteel van Hingene.

‘Ik ben geboren op 21 augustus 1942, in het midden van de Tweede Wereldoorlog, in ons oude hôtel d’Ursel. In de jaren 1960 verdween het onder de sloophamer van de immobiliënspeculanten. Ik was het tweede kind van het tweede huwelijk van mijn vader Henri, na Marie die het jaar voordien geboren was. Na mij kwamen nog Pascal (1944) en Quentin (1946). De legende die zegt dat ik geboren werd tijdens een bombardement is totaal onjuist, want er was in 1942 geen enkele bom op Brussel gevallen.’

‘Mijn vader trouwde een eerste keer in de jaren 1920 met een rijke Franse aristocrate, Antoinette de la Trémoille. Ze hadden drie kinderen waarvan de oudste mijn halfzus Thérèse was. Ondanks de achttien jaar die ons scheidde, voelde ik me erg met haar verbonden. Ze was trouwens de laatste van deze eerste lichterding om ons te verlaten, op 92-jarige leeftijd in haar mooie kasteel van Fontaine-Henry in Normandië waar we samen zoveel aangename momenten hebben beleefd. [...] Mijn halfbroer Roland had een erg ontwikkeld artistiek gevoel. Hij kon alles maken wat hij wilde, vooral gigantische maquettes van vliegtuigen die soms landden in de kruin van een boom. Later schilderde hij en creëerde hij meubels, zoals kamerschermen en tafels. Hij kon briljant piano spelen zonder ooit één noot te hebben gelezen en maakte een mooie carrière als beroepsfotograaf. Mijn andere

halfbroer Antonin (mijn peetvader Tony) was de oudste, na Thérèse, en dus het toekomstige hoofd van de familie. Hij was gepassioneerd door de jacht (hij was de enige na mijn grootvader) en de sport. Ondanks zijn kleine gestalte was hij een excellente hoogspringer, al was het vooral in judo dat hij uitblonk. Een zwarte band, dat was niet niks in die tijd.’

‘Mijn moeder, Madeleine André, was de dochter van Franz André, een bekende Belgische dirigent, en van een heel eenvoudige maar voorname vrouw, mijn geliefde oma. Mijn moeder was een heel mooie vrouw, heel elegant en heel verleidelijk. In de jaren veertig maakte mijn vader haar het hof en heeft hij hevig van haar gehouden, maar nadien concentreerde hij zich meer op zijn werk als bankier. [...] Vrienden die hem gekend hebben, zeiden me dikwijls dat hij de beste was in zijn vakgebied (de goudmijnen). Hij was ook een kunstliefhebber en een groot kenner van de filmkunst. In 1929 had hij zelf een stomme film gemaakt, *La Perle*, in mijn ogen een onvergetelijk surrealistisch gedicht.’

‘Mijn oudste herinneringen gaan zeker terug tot het hôtel d’Ursel (dat indertijd werd uitgesproken als d’Urs). Het was toen al in slechte staat en het onderhoud had onze familie bijna geruïneerd. Wij woonden op de tweede verdieping die mijn ouders hadden omgevormd tot een weinig gerieflijk appartement. Doordat de

Mijn moeder bij het afgietsel van haar arm

niveaus van de oude huizen verschilden, zaten er overal trappen en opstapjes en er was maar één badkamer die ver van de slaapkamers lag. Het salon en de slaapkamer van mijn ouders waren charmant. Ze keken uit over de populieren in de tuin, de Madeleinekerk en het stadhuis, later over de kranen die een muur van nieuwbouw optrokken rond ons arme hôtel. Bij iedere slag van de voorhamer trilde het huis op zijn grondvesten en ik verbeeldde me dat er telkens stukken van de voorgevel of de schouwen loskwamen; wat ook in werkelijkheid gebeurd is.’

‘In het salon had mijn vader een arm van mijn moeder laten afgieten, in een gracieuze houding, om er een wandlamp van te maken. Aan de toppen van haar vingers hing een bol in Venetiaans kristal wat een prachtig resultaat gaf (de kristallen bol heeft niet lang standgehouden tegen de voorhamers). [...] De meest mysterieuze plaats in het hôtel d’Ursel was zonder twijfel de zolder. Hij was toegankelijk via een grote deur vlak naast onze keuken. In mijn herinnering was er geen verlichting. Enkel een *œil-de-bœuf*, een ovaal raam in de gevel, verspreidde een zacht licht tot achterin de gang. Daarop kwamen de kamertjes uit die volgepakt zaten met voorwerpen en bestofte koffers die je niet durfde openen. Ik herinner me dat ik er Afrikaanse kleding, maskers en wapens heb gevonden, maar ook oosterse kleding waaronder een fantastische Chinese tuniek die ik ontvreemd

heb. Hij was echt heel mooi, in gebor-
duurde zijde, en hij beviel me wonderwel.
Later heb ik hem een keer gedragen in een
chique nachtclub in Beiroet, waar ik mijn
burgerdienst deed. [...] De verklaring
voor deze grot van Ali Baba op zolder, of
toch minstens mijn verklaring, is dat mijn
grootvader hertog Robert als commissaris-
generaal van de wereldtentoonstelling in
1910 een toer maakte langs alle deelnemen-
de landen en dat hij van hen geschenken
heeft gekregen. Omdat hij niet wist wat hij
er mee moest doen, heeft hij ze opgeborgen
op de zolder van het huis.’

‘We hadden een gouvernante, een dappere
Vlaamse, die door mijn ouders was aan-
geworven om ons een taal bij te brengen
die ze zelf niet kenden: het Nederlands!
Onze gouvernante heette juffrouw Baerts.
We hielden van haar en ze was helemaal
niet streng. Na enkele jaren moesten mijn
ouders afscheid van haar nemen, want in
plaats van ons Nederlands te leren, was zij
het die Frans heeft geleerd. Arme juffrouw
die we zo op de proef hebben gesteld. Ik
herinner me een van haar uitspraken:
“*Léopol, il est désagréable!*”’

‘Mijn persoonlijke drama was een arresta-
tie door de politie. Langs de kant van de
Kardinaal Mercierstraat was het terras
afgemaakt met een houten palissade. Als
tienjarige schoot ik er met een luchtkar-
abin op blikjes. Een kogeltje moet door
een kier in de planken zijn gevlogen
en het raakte een taxichauffeur. Er was
amper iets te zien op zijn arm, maar de
politie is me komen halen en heeft me –
met een jammerende juffrouw in mijn
kielzog – meegenomen naar het commis-
sariaat. Ik voel de schaamte nog steeds.’

‘Mijn grootvader, groot jachtliefhedder,
decoreerde alle gangen in het hôtél met
de vele trofeeën die hij in alle uithoeken
van Europa en Azië had verzameld. Om
naar ons appartement te gaan, moesten
we in het halfduister door de gangen
lopen, bespied door al die koppen van
everzwijnen en herten. De glazen ogen
achtervolgden me met hun doordrin-
gende blik. Ondanks de gewinning, was
er altijd dezelfde angst. We moesten de

grote gang doorkruisen om het licht aan
onze kleine trap aan te steken en terug-
komen om het licht aan de grote trap te
doven. Dat maakte dat we telkens drie
keer moesten passeren langs die ogen,
die hoorns en die slagstanden. Misschien
dat mijn afkeer van de jacht onbewust is
voortgekomen uit dit “trauma”’

‘Op Kerstmis gaven ze in de kleine kapel
op de benedenverdieping, normaal
verborgen achter een wandtapijt, drie
middernachtmissen na elkaar voordat
we mochten proeven van de lekkere sand-
wiches die op ons wachtten in het grote
salon. Bij de derde mis waren de kinderen
verdwenen, net zoals de broodjes. [...] In
een lege kamer kweekten we witte muizen,
maar dat ging zo vlot dat onze ouders
uiteindelijk een verdelgingsfirma heb-
ben moeten inschakelen. Een andere van
mijn stomiteiten was niet zo kwaadaar-
dig, maar werd toch slecht opgenomen
door mijn schoonbroer d’Oilliamson, de
man van mijn halfzus Thérèse. Aan hun
dochter Sabine, die me bewonderde toen
ze jong en schattig was, had ik verteld dat
ik regelmatig van de eerste verdieping van
de traphal naar beneden sprong terwijl ik
me vasthield aan een geopende paraplu.
Ze wilde het absoluut zelf proberen en ik
had moeite om het haar af te raden. Het
verhaal kwam haar ouders ter ore. Jaren
later was Jacques d’Oilliamson nog altijd
kwaad dat mijn broertje Quentin dit on-
bezonnen idee had gehad. Ik hoedde mij
ervoor om de ware toedracht te vertellen.’

‘Elk jaar op 28 december, de feestdag van
Onnozele-Kinderen, mochten de kinderen
zich in ouders verkleeden en omgekeerd. Het
was een traditie die ruimte liet voor enkele
beruchte misbruiken, zoals u zich kan voor-
stellen. We rookten dure sigaren en dronken
buitensporig veel wijn of whisky, gekleed in
de mooiste kleren van onze ouders zonder
enig respect voor hen, terwijl we hen zelfs
straffen oplegden. Om maar te zeggen dat
deze traditie niet is blijven bestaan.’

‘Toen ik een keer verstoppertje speelde met
mijn zus Marie is dat slecht afgelopen. Ik
had me verstopt in een nis van de monu-
mentale trap die naar de eerste verdieping

leidde, achter een Chinese vaas die groter
was dan ikzelf. Toen mijn zus me vond,
maakte ik een bruuske beweging die de vaas
tegen de grond smakte en deed uiteenval-
len in duizend stukjes. Ik was licht gewond,
maar mijn grootvader kreeg een spectacu-
laire woedeaanval. Sloeg hij mij? Ik weet het
niet meer, maar zeker is wel dat ik die dag
niet fier moest zijn op mijn prestatie. Mijn
vader moest hem beloven dat hij alle stukjes
opnieuw aan elkaar zou plakken, maar het
waren er zoveel dat het onmogelijk was. Ik
kreeg nooit meer iets van grootvader en dat
was geen grote verandering, want ik had
voordien ook nooit iets gekregen. Op Kerst-
mis kwam hij bij ons, altijd met lege handen.’

‘Voor mij was deze mysterieuze man
prachtig, met een indrukwekkend voor-
komen, altijd onberispelijk gekleed, altijd
met in zijn knoopsgat een roos die hij
ging kiezen in de tuin. Zijn zwarte auto,
glanzend als de laarzen van een generaal,
stond op hem te wachten op de binnen-
koer en elke dag bracht zijn chauffeur hem
naar ... waar? Hij was voorzitter van de
automobilclub, hij speelde kaart, hij was
lid van een aantal privéclubs en – wedu-
naar sinds 1941 – had hij een vriendin waar
ik niets van wist en die soms thuis kwam
zonder dat ik haar ooit tegenkwam. Mijn
vader vertelde me dat de schildwachten bij
het koninklijk paleis salueerden wanneer
mijn grootvaders auto voorbijreed en ze zijn
nummerplaat 316 kenden. Die van mijn
vader was slechts 424 en verdiende zonder
twijfel geen saluut.’

*Mijn ouders en mijn zus Thérèse in de traphal,
met in de nis de beruchte vaas*

‘In het hôtel d’Ursel werden we bediend door een Italiaans koppel, Jacomo en Rosina Paloschi, die bij ons waren aangespoeld met hun drie kinderen: Antonio, Anna-Maria en Bruno. Ze woonden in een andere vleugel van het hôtel, boven de garages. Soms ging ik bij hen televisie kijken, want zij hadden er een en wij niet. [...] De oudste zoon was een beetje een oplichter. Op een dag kreeg mijn vader een oproep van een Brusselse antiquair die vroeg of hij geïnteresseerd was om enkele brieven van Bossuet te kopen waarin onze familie werd vermeld. Geïntrigeerd ging mijn vader naar de antiquair en stelde hij vast dat de brieven van bij ons kwamen. Mijn vader heeft geen klacht ingediend. [...] Anna-Maria was schattig, met een schalkse of zelfs verleidelijke blik die mijn broers en mezelf niet onverschillig liet ...’

‘In 1960 werd het hôtel d’Ursel gesloopt. Men behandelde mijn vader als doodgraver van een “parel” waar niemand zich voor interesseerde op het moment dat het gered moest worden. We hadden de financiële middelen niet meer om het te onderhouden, te herstellen, te verwarmen. Enkel de overheid zou het gekocht kunnen hebben om er bijvoorbeeld een culturele bestemming aan te geven. Mijn vader richtte zich zelfs tot de Verenigde Staten, waarvan men wist dat er grote fortuinen en originele geesten te vinden waren. Het schijnt dat zelfs Mr. Hilton langskwam, maar tevergeefs.’

‘Het moet gezegd dat er iemand veel haast had om het hôtel d’Urs te liquideren: mijn tante Babsie (die eigenlijk Hedwige heette). Ze woonde in Frankrijk, dichtbij Toulon, en had geen enkele reden om het gebouw te laten voortbestaan. Met een gebroken hart vertrouwde mijn vader de ontmanteling van de interieurs, de decoraties, het hout- en smeedwerk, de meubels, ... aan haar toe. Er volgde een stormloop van antiquairs, een meute van aannemers, er was zelfs sprake van een verborgen schat. Mijn tante Babsie liet magiërs met pendules komen en een heel arsenaal aan schattenjagers. Nooit werd er iets gevonden, of het moest zijn dat een

arbeider of een grondwerker ...? Papa had een blind vertrouwen in zijn zus, hoewel enkele familieleden ons waarschuwden voor allerlei “regelingen” die werden getroffen. Ondanks alles verbood mijn vader ons om kritiek te geven op zijn zus. Arme papa die zo weinig belang hechtte aan winst en aan materiële goederen, terwijl hij op de bank niets anders deed dan zich de hele dag verdiepen in goudmijnen en grafieken. We hebben hem nooit  en verwijt gemaakt.’

‘Terwijl ik van 1966 tot 1969 mijn burgerdienst deed in Libanon verhuisde mijn familie naar het voorouderlijke kasteel in Hingene. We hadden dat beter zes jaar eerder gedaan, in plaats van eerst een vochtig en waardeloos “kasteeltje” te huren in Meerbeke. Ik denk dat mijn vader gelukkig was met dit besluit. Hij dacht dat het onmogelijk was om in zo’n groot en vochtig kasteel te wonen, zonder centrale verwarming. Mijn broer Pascal bleef aandringen en heeft hem het tegendeel bewezen. Ze hadden allemaal hun kamer gekozen (er was keuze genoeg) en degene die mij was toegewezen beviel me uitstekend. Helaas werd het oude tennisveld niet hersteld, want ik was gepassioneerd door die sport. Er was ook geen zwembad, maar dat stoorde ons niet. In een ver verleden gingen we zwemmen in de vijvers – die wielen heetten – waar onze voorouders iets hadden gebouwd dat moest doorgaan voor een duikplank. Ik wilde er niet in het water springen omdat ik dacht dat de algen die aan mijn benen likten palingen waren.’

‘Ik woonde niet in Hingene, maar ik kwam er elke week. Het was een gelegenheid om een aangename avond door te brengen met mijn vader, dikwijls samen met een van mijn broers of een vriend of vriendin van mijn vader. ’s Nachts was de stilte zo oorverdovend dat ik niet goed kon slapen. Het minste geluid van een kwakende kikker of een krassende raaf was genoeg om me wakker te doen schrikken. In de winter verhuisden we het keukengerei en wat linnengoed naar het kleine huisje vlak naast de kerk, dat was voorzien van een goede verwarmingsin-

stallatie. Ook daar hadden we elk onze eigen kamer. Onze trouwe bedienden uit Meerbeke, Bill en José, waren mijn vader gevolgd naar Hingene. Op aanstoken van Pascal spraken ze mijn vader aan met de ronkende titel *Your Grace*. Bill was een voormalige Britse militair. Tijdens de oorlog was hij met zijn parachute in Vlaanderen geland, verstopte zich op een boerderij en trouwde met de dochter, José Walravens.’

‘Hingene en zijn kasteel, omringd door water, was een mooi domein van een veertigtal hectaren dat erg had geleden onder de tand des tijds. Zowel het interieur als de omgeving waren lange tijd verwaarloosd. Mijn vader had het idee (goed of slecht?) om het door mijn grootvader – zoals in Engeland – te laten toewijzen aan onze oudste broer Tony, de toekomstige hertog d’Ursel. Het kasteel met zijn zeldzame meubels, objecten, schilderijen en boeken werd zelfs niet geschat. Volgens mij overschreed de waarde van het kasteel en zijn inboedel ruimschoots het erfdeel waarover mijn grootvader vrij kon beschikken. Zoals gewoonlijk vond mijn vader alles goed en wij, zijn kinderen, zwichtten en praatten er nooit meer over (in zijn aanwezigheid). Vandaag is het kasteeldomein eigendom van de provincie Antwerpen die er lange en dure werken heeft laten uitvoeren. Er worden tentoonstellingen en andere culturele activiteiten georganiseerd, die dikwijls ook een band hebben met de familie d’Ursel.’ ■

LÉOPOLD D’URSEL

HÔTEL D’URSEL

Wil je meer weten over de verdwenen stadsresidentie van de familie d’Ursel? Bestel dan jouw exemplaar van *Hôtel d’Ursel (1590–1960)*. Biografie van een Brusselse stadsresidentie (CFC  ditions, 2018, 204 blz).

Het rijkge llustreerde boek is tweetalig Nederlands-Frans en kost 35 euro (plus eventueel 9 euro verzendkosten).

Bestellen kan via info@kasteeldursel.be.

AGENDA

UITSTEL TENTOONSTELLING

PRINT&PAINT.

350 jaar bloemen op katoen tot 2022!

NIEUWE DATA: van 26 mei t.e.m. 9 oktober 2022

Open voor individuele bezoekers op zon- en feestdagen van 13 tot 18 uur.

Groepsbezoeken zijn mogelijk op weekdays. Een rondleiding duurt ongeveer 2 uur.

Omwille van de aanhoudende onzekerheid door de coronacrisis en het toedienen van de vaccins namen we de moeilijke beslissing om de tentoonstelling uit te stellen tot 2022. Groepsverantwoordelijken die hun bezoek al reserveerden, werden intussen persoonlijk gecontacteerd. Je kan al opnieuw reserveren voor de nieuwe data.

PRINT&PAINT. 350 jaar bloemen op katoen

Na een lange restauratie zijn de kamers in het kasteel opnieuw helemaal aangekleed met bedrukte en beschilderde stoffen, zowel uit India als uit Europa. De oudste stukken dateren uit het midden van de 17de eeuw en de jongste werden pas in 1967 geplaatst. Samen vormen ze een unieke collectie: in geen enkel ander kasteel sieren zoveel katoenen bespanningen de muren.

Tijdens PRINT&PAINT kan je onze verzameling voor het eerst komen bewonderen. We vertellen het verhaal van de restauratie en de ontstaansgeschiedenis: van het productieproces en de technieken tot de motieven en de kleuren. Daarvoor kunnen we rekenen op tientallen bruiklenen uit de collectie van het MoMu (Antwerpen) en enkele pareltjes uit adellijke privécollecties. De katoenen stoffen werden immers niet alleen gebruikt om muren te decoreren, maar ook om kleding te maken of meubels te bekleden.

Net als in onze vorige tentoonstellingen *SWEET 18. Hedendaagse kunst, mode en design geïnspireerd door de 18de eeuw* en *The Beauty of the Beast. Dierenkunst van oude en nieuwe meesters* combineren en confronteren we het historische verhaal met werk van hedendaagse kunstenaars en ontwerpers. De Peruviaans-Amerikaanse kunstenaar Cecilia Paredes ging aan de slag met het 19de-eeuws motief met vogels en bloemen dat ooit de kamer van de heretog sierde. Haar werk is het campagnebeeld van PRINT&PAINT en is te zien in de tentoonstelling naast werk van Les Monseigneurs (BE), Bruno Cattani (IT), Pablo Piatti (AR), Kristine Fornes (NO), Alice Pilastre (FR), Isabel Devos (BE), Camille Dufour (BE), Aiko Tezuka (JP), Clothilde Gosset (FR), Emilie Faïf (FR), Dirk van Saene (BE), Dries Van Noten (BE) en Markus Akesson (SE).

Wandelen in het park

Open van zonsopgang tot zonsondergang

Via de monumentale poorten betreed je een oase van rust. Kom picknicken met zicht op het kasteel of speel op de uitgestrekte grasvelden. Wandelpaden leiden je langs waterpartijen en door oude dreven en met wat geluk zie je onderweg een eekhoorn, een roofvogel of een ree. Vergeet je de coronamaatregelen niet?

Concert met Urban Piano Quartet

Zondag 28 maart 2021

van 11 tot 12.30 uur · 14 | 8 euro

Dit jonge maar zeer getalenteerde kwartet brengt moderne interpretaties van grote klassieke werken, met een duidelijke stedelijke toets. Pēteris Vasks uit Letland is een van de meest prominente componisten van onze tijd. Sterk gehecht aan zijn land en moedertaal, deelt Vasks graag zijn wortels. Dit doet hij door gebruik te maken van bepaalde kleuren, sferen of muzikale smaken die de luisteraar onderdompelen in het Lets universum. Zijn pianokwartet uit 2001 is hier een goed voorbeeld van. Het derde pianokwartet (in do klein, opus 60) van Brahms uit 1874, beter bekend als het *Werther kwartet*, is een van de hoekstenen van zijn carrière. Warm aanbevolen!

Info en reservatie

CC Ter Dilft | 03 890 69 30 | www.terdilft.be

Circus Ronaldo · Sono Io ?

Vrijdag 9, zaterdag 10 en zondag 11 april 2021

20 uur · 19 | 16 | 9,50 euro

Ze stappen nu samen de scene op. Vader en zoon. Twee clowns op zoek naar hun gelijkheid. Op zoek naar ieders eigenheid: wat hen scheidt en wat verbindt. Het wordt een intense zoektocht naar een zuivere weerspiegeling. Want beiden dragen ze hun eigen masker. Danny Ronaldo staat al meer dan veertig jaar op de planken. Zijn zoon Pepijn is eenentwintig.

Circus Ronaldo

Als kleine jongen van acht speelde hij al mee in de voorstelling *Circenses*. Intussen is hij net afgestudeerd aan L' Ecole international de théâtre LASSAAD. Nu staan vader en zoon voor het eerst samen op scène.

Voor iedereen vanaf 10 jaar.

Info en reservatie

CC Ter Dilft | 03 890 69 30 | www.terdilft.be

Concert met Desguin Kwartet

Zondag 25 april 2021

van 11 tot 12.30 uur · 14 | 8 euro

Het Desguin Kwartet tekent ondertussen voor verschillende muzikale en muziek-theatrale projecten, en schitterde als *Supernova 2020*. In het kasteel brengen ze een programma met composities van Benoit, Lekeu en Debussy.

Wolfram Van Mechelen & Ludovic Bataille: viool, Rhea Vanhellemont: altviool, Pieter-Jan De Smet: cello

LAUREATEN SUPERNOVA

Supernova is een wedstrijd voor professionele, jonge en ondernemende kamermuziekensembles. Jaarlijks worden twee ensembles bekroond. Het is een aanmoedigingsprijs die jonge artiesten naambekendheid en speelkansen geeft, een visitekaartje aan het begin van een beloftevolle carrière.

Info en reservatie

CC Ter Dilft | 03 890 69 30 | www.terdilft.be

TICKETVERKOOP

Omwille van de coronamaatregelen kan je momenteel nog geen tickets bestellen of inschrijven voor de activiteiten in Cultuurcentrum Ter Dilft. Van zodra er voldoende zekerheid is, start de ticketverkoop. Ze houden iedereen op de hoogte via de website, nieuwsbrief en sociale media.

Foto's: © David Legréve

Herinneringsbanken in het Keiligbosquet

In november hebben we tussen de lovergang en de walgracht opnieuw zeventig eiken geplant volgens het historische ontwerp van Edouard Keilig uit 1883. Zo herstelden we alweer een stukje van het kasteeldomein in zijn oude glorie. Binnenkort worden er in dit Keiligbosquet tien nieuwe herinneringsbanken geplaatst.

De herinneringsbanken in het park hebben een klassiek uitzicht. De gietijzeren poten zijn versierd met leeuwenkoppen en het wapenschild van de familie d'Ursel. Het hout van de zitting en de leuning is gemaakt uit hardhout dat meerdere keren wordt gelakt. De banken krijgen een plaats op plekken waar het aangenaam verpozen is, liefst met een mooi uitzicht op het kasteel.

Heb jij ook een speciale band met het kasteel of het park? Adopteer dan een bank en krijg in ruil een blijvende herinnering aan een geboorte, een verjaardag, een jubileum of een familielid dat overleden is. Op elke geadopteerde bank bevestigen we een messing plaatje met een gegraveerde tekst naar keuze.

De prijs om een bank te adopteren bedraagt 2.000 euro. Dankzij onze projectrekening bij de Koning Boudewijnstichting krijgen gulle gevers 45 procent van hun gift terug via hun belastingaangifte. Voor meer informatie kan je mailen naar info@kasteeldursel.be.

